

woners der
et zeldzame
elt, reit en
met groote
en schoon-
werftochten
wit-koppige
t. Opgewekt
ij de atmos-
ienden, ver-
et, van z'n
heerlijkheid
genieten in
sme, 't Best
bundels van
t Thijssse
it onderdeel
ve dit boek
er dan één
i onze Hol-
rs gelijk en
op de hoere
kopjes van
s koopt.
leurgesteld,
edikant, die
wondere en
het kleine
en majesteit
wijze bouw-
geen enkel
drukkingen
als in het
even arm
is doel voor
fijn en goed
werk voelen
edikant, den
benbeschou-
en Wind",
n predikant,
aspect, in de
niet in den

chaort.

op te Utrecht
er een onzer
tijd.
zoo schoon
op Japans
e kleurgevoel
ij uitnemend
aurover deze

d-Hollandsch
gebonden in
kleur.
verhandeling
ge geste zegt
ant kernach-
agsche schil-
het werk is,
inzicht geeft
lkerkunst in
belicht Plas-
verschillende
de Amster-
van de kunst
n. uitkomen.
s zóó brillant
chts zien de

aan, dat zijn
ortrokken zijn
teest.
Frans (Hale-
in de natuur
n realistische
maar het is
e schuur rijst
loof de kop
tegelijk dra-
rysdal.
werpen niet
als het ware
e zelf is ver-
ret van den
de zieleleven
rek.
de collectie
atische stem-
werken van
niski.

De groote werken, de Maaijer, de Jager in het sneeuwlandschap, het zelfportret in het landschap, toonen klaar, hoe zuiver Hollandsch Van Wijngaert is en hoe hij in onzen tijd de voortzetting is van de Hollandsche schilderkunst op zijn best. Van Gogh wilde, dat zijn werken onder het volk zouden komen, ook in de woningen van den geringe. Het boek van Van Wijngaert moest ook populair kunnen zijn.

Op de hoogten echter moet het eenzaam wezen.

L.

PERS-SCHOUW.

Hiel's houwoffer.

In het „Algemeen Weekblad voor Christendom en Cultuur“ vraagt een inzender naar de beteekenis van Hiel's ramp, toen hij Jericho bouwde „op“ zijn zonen Abiram en Segub. Ziehier vraag en antwoord:

Vraag. In het laatste nummer van het „Weekblad“ schrijft de heer Vriezen in de rubriek „in het heilige land“ dat Hiel die volgens 1 Kon. 16:34 Jericho herbouwde, tot straf zijn zonen verloor. Lijkt u dit niet in verband met de opgravingen en latere gebruiken, een ongepaste modernisering?

Antwoord. De opgravingen hebben ons geleerd dat oudtijds bij de stichting van steden, tempels of den bouw van bruggen dikwijls menschenoffers werden gebracht om het gebouw te bevestigen. En in 1 Kon. 16:34 is ongetwijfeld zulk een „houwoffer“ bedoeld. Maar waar is ook dat de Oudtestamentische schrijver die ons dat verhaal mededeelt, stellig zinspeelt op Jozua 6:26, waar Jozua, die Jericho verwoestte, den vloek uitsprak over den man die deze stad zou herbouwen. En nu Hiel het, volgens 1 Kon. 16 toch deed, bedoelt de schrijver ongetwijfeld dat de vloek van Jozua als straf over Hiel komt. Waarschijnlijk heeft Vriezen dat bedoeld.

Ik geloof niet, dat de exegese, die de beide kinderen ziek laat worden en aan die ziekte laat sterven, nog lang onder ons voorstanders vinden zal. Indien ze niet in de kantieeringen stond (maar hoe oud zijn die en hoeveel meer hebben wij na dien tijd gevonden?) en niet de traditie het ziekte-verhaal min of meer gegijst had, zou men misschien vreemd aankijken tegen den man, die deze „oplossing“ van het tekstverhaal voor het eerst opdischte.

Amok.

Men kent de amokmakers in Indië. G. Royer schrijft in „Het Algemeen Weekblad voor Christendom en Cultuur“:

Amok! Begrijpelijkwijze voelen we een koude rilling langs onzen rug gaan en denken we er later dikwijls in stille oogenblikken aan terug, als we het verhaal hooren hoe op een volle markt of op een druk begane weg een Maleier of Atjeher of Javaan, aan wien voordien niets bijzonders te bemerken was, plotseling zijn kapes trekt en, in blinde woede om zich heen slaand, vriend en vijand, familie en vreemde aanrandt, heerlijk toe- lakt, dikwijls doodelijk verwondt.

Hij wijst er verder op, dat men tegenwoordig niet maar met een kogel den amokmaker onschadelijk maakt, doch naar de oorzaak dezer psychische infectie is gaan zoeken:

Naar de oorzaak van deze acute verwardheids-toestand zoekende werd men getroffen door het feit, dat eenzijdig de lijdende zelf of zijn familie aangaf, dat koorts voorafgegaan was, anderzijds de lijdende bij opname of kort daarna duidelijk temperatuursverhoging bleek te vertoonen. Toen men nu stelselmatig bij alle in het Doorgangshuis te Batavia binnengebrachte amokmakers of in verwardheid verkeerende patienten dadelijk bij binnenkomst het bloed onderzocht, kwam het merkwaardige feit aan het licht, dat een overgroot deel van hen met malaria-parasieten geïnfecteerd bleek. Een onmiddellijk ingestelde flinke chininekuur deed in enkele dagen alle verschijnselen wijken.

Indien de naam Beelzebub werkelijk beteekent: god der vliegen, alias: der muskieten, is voor liefhebbers der adventistische exegese hier weer werk aan den winkel. Maar voorloopig doe ik nog niet mee.

„De gemeene gratie.“

In de „Utr. K.b.“ schrijft Dr J. C. Rullmann:

In „Op den Utdijk“ van 6 Dec. l.l. schrijft Prof. Haitjema, dat Dr Kuypers, door zijn ontwikkeling van de leer der gemeene gratie, tegen wil en dank een proces van acute verwereldlijking van het Christendom mede in gang zette.

Deze zware beschuldiging dunkt ons onwaar. Zeker is het onloochenbaar, dat er in sommige Calvinistische kringen een proces van acute verwereldlijking valt waar te nemen.

Maar we weigeren vooralnog te gelooven, dat dit het gevolg zou zijn van Kuypers gemeene gratie-leer.

Integendeel, we meenen de kaart van het land wel zóó goed te kennen, dat we durven verzekeren, dat de menschen, die bij Kuypers drie Deelen over de Gemeene Gratie zijn groot gebracht, zich over de verwereldlijking in onze kringen diep bedroeven; maar dat het „seigneurale“, oftewel verwereldlijkte calvinisme gevonden wordt bij menschen, die nooit een oog in Kuypers „Gemeene Gratie“ hebben geslagen, en deze leer, die ze alleen bij name kennen, slechts misbruiken tot hun eigen verderf.

Niet zooals de Antinomianen ten allen tijde gedaan hebben met Paulus' leer van de genade.

Toch mogen we daarom niet zeggen, dat de apostel Paulus, door zijn ontwikkeling van de leer der genade, tegen wil en dank zorgeloze en goddelooze menschen heeft gemaakt.

Jammer, dat men zulke dingen nu nog moet zeggen!

Over de gemeene gratie is niet alleen Prof. Haitjema een weinig in de war. Ook het weekblad „De Gereformeerde Kerk“, dat anders de dingen niet met kwinkslagen afhandelt, is dezen keer op zeer eigenaardige wijze losgekomen tegen de gemeene gratie. Het begint zóó:

De heer J. v. Z. te C. heeft een gesprek gehad met een niet Confessioneele, maar wel Gereformeerden broeder over de Overheid en hare roeping. Bedoelde broeder vroeg hem om allereerst deze vraag te willen beantwoorden, want daarvan hing alles af: behoort de overheid tot het terrein der bijzondere genade of der gemeene gratie?

Antwoord. Onze atlas is zeker wat oud. Tenminste dat „terrein“ van hoe noemt die zegsman 't ook weer...? de gemeene gratie! is daarop nog in het geheel niet te vinden. En wij vinden ook geen wille plek, waarop wij vermoeden, dat die naam kan worden ingevuld. Er wordt verteld, dat er een ontdekkingsreiziger geweest is, die veel in vroeger onbekende streken heeft rondgezwoven, en die beweert ook ergens dat „terrein van de gemeene gratie“ te hebben ontdekt.

Nu zijn er oudtijds ook reeds reizigers geweest, die ergens op onze aarde inderdaad een terrein gevonden hebben, dat van hen den naam heeft ontvangen van het „terrein van het natuurlijke leven“. Op dat terrein werd gegeten en gedronken, handel gedreven en gearbeid voor het dagelijksch brood, en ook de landerigeering werd daar beoefend. Maar hoewel op dit terrein dus uitsluitend wereldsche en tijdelijke dingen werden afgedaan, was dit toch opmerkelijk, dat volgens eenparig getuigenis van al die oude reizigers (en 't waren eerwaardige en waarheidslievende menschen!) het woord van den grooten Koning daar niet was uitgesloten.

Maar het blad kan toch weten, dat die atlas voor den dag gehaald is niet door den reiziger, die de gemeene gratie heeft beleiden, doch alleen door diens criticus. Is dit nu op de dingen ingaan?

Vervolgens schrijft het blad:

Op de vraag, of op dit terrein dan precies dezelfde Koning regeerde als op de andere terreinen, die op de landkaart dezer wereld zijn te vinden, konden die goede oude reizigers dan ook het antwoord bekomen: ja zeker, dezelfde koning, en hier geldt ook precies dezelfde wet. Het eenige onderscheid is, dat de koning, over dat terrein, een aparte kroon draagt. 't Is eenigzins te vergelijken, zeiden ze, met wat de geschiedenis vertelt van keizer Karel V. Die Karel was even zóó goed Keizer van Duitschland als Heer der Nederlanden. Maar met de Nederlanden ging hij veel vriendeliever om; tenminste in zijn goeden tijd, dan met de anderen. Als hij onder de Nederlanden was, dan was hij Nederlander mee, at en dronk met hen en verkeerde met hen als vriend; in Spanje daarentegen had hij de hooge manieren van een Spanjaard, en daar was hij niet zóó gemakkelijk genakbaar. Nu, iets dergelijks was 't nu op die twee terreinen, waarvan wij spreken. Op het terrein van het natuurlijke leven is de Koning geheel en al Koning; op het terrein, dat het genadekoninkrijk heet, daar is Hij ook wel Koning, maar veel meer Broeder onder de broeders. Want hij schaaft zich niet zondaren Zijn broeders te noemen. Maar hoedanig dat verschil ook zijn moge, overal, op elk van beide terreinen geldt toch het Woord van dien Koning en kan 't alleen goed gaan, als alles daarnaar gericht wordt. Natuurlijk niet zóó, dat wat thuis behoort op het ene terrein gerust met paard en wagen naar het andere terrein mag worden overgesleept; neen, dat zou zijn in strijd met de ordinantie van den Koning! Maar wel zóó, dat in Zijn Woord evengoed geleerd wordt hoe het op het ene terrein als hoe het op het andere moet toegaan. Voor elk terrein bevat dus dat Woord des Konings ordinantien.

Maar nu is het toch wel vreemd, dat de atlas, die eerst in den ban gedaan werd (geheel onnodig, omdat hij niet gebruikt werd) thans door het blad zelf op tafel gelegd wordt. Wij moeten zelfs naar Nederland en naar Spanje toe. En wie spreekt hier van twee terreinen? Wie spreekt van de mogelijkheid, om met paard en wagen een vrachtkar van het ene naar het andere terrein te slepen? Tenslotte lezen we:

Wij waren dien ouden reizigers recht dankbaar voor al die inlichtingen, maar wij vroegen hem: neemt 't ons niet kwalijk, achtbare heeren, misschien is 't heel dom of dwars wat wij nu willen vragen, maar wij leven in zóó'n raren tijd. Nu hebben wij in de laatste dagen gehoord van een nieuwen ontdekkingsreiziger, die ook alles heeft afgereisd. En die hield nu maar stijf en strak vol: daar was toch een terrein (hij was er blijkbaar zelf geweest of er langs heen gekomen), dat óók heette: „het terrein der gemeene gratie“, en op dat terrein had het woord van dien Koning geen volstrekt gezag. Reizigers, die er doorreisden, waren voor zich zelf wel vrij om zich, ook daar, naar het woord van den Koning te richten. Maar dat was dan een private gehoorzaamheid; publiek gezag had dat woord daar niet. Nu, die oude reizigers zetten toen groote oogen en ze hoorden naar op, toen wij hun dat vertelden. Ze keken, ernstig en nadenkend het hoofd schuddende, vóór zich. Eindelijk nam er één van hen het woord en zei: ja, hoor eens, ik weet één land, waar dat woord van onzen Koning in 't ge-

heel niet erkend wordt. Maar daar zijn wij nooit geweest. En gelukkig niet! Want dat land draagt den naam van „Het land der buitenste duisternis“, en nog veel meer vreeselijke namen. Allen, die in dat land wonen, weigeren het gezag van den grootsten Koning te erkennen; dat komt, omdat zij met lijf en ziel aan een anderen koning toebehooren, wiens naam is Diabolos.

„Maar“, zoo ging de oude man, na eenig nadenken, voort: „ook dát kan dat land of terrein niet wezen, waarvan zij zeiden, dat het woord van den Koning daar niet zou gelden. Want een oude vriend van den Koning, die veel van zulke zaken afwist, omdat de Koning hem zelf in zijn kabinet had onderwezen, heeft eenmaal zich dit woord laten ontvallen: „zoo ik opvoer ten hemel, Gij zijt daar; bedde ik mij in de hel, Gij zijt daar“. En algemeen wordt verzekerd, dat die koning van dat Rijk der „buitenste duisternis“, waarvan wij nu spreken, niet alleen tegen Zijn wil, al des Grooten Konings bevelen moet volbrengen, maar dat die groote Koning hem ook eenmaal geducht zal straffen, omdat hij die gehoorzaamheid niet gewillig en niet van harte heeft betoond.“

We zullen maar niet meer zeggen: „Bedde ik mij in de hel“...; maar als de sjeed nu al gelijk staat met het rijk der buitenste duisternis, dan zouden we met dit blad eerst eens moeten praten over de exegese in 't algemeen, voordat we over de exegese van die zeer vele bijbelplaatsen kunnen beginnen, waarop Dr A. Kuypers o.m. ook het leerstuk der gemeene gratie grondde.

K. S.

BOEKBESPREKING.

We ontvingen ter aankondiging den „Christelijk Literaire Scheurkalender“, samengesteld door Arie Post en P. J. Risseuw, ontworpen door D. Gerretsen, uitgegeven door „Neerlandia“ te Arnhem.

De kalender bestaat uit 12 maandbladen, verschillend gekleurde chablone op crèmen ondergrond, artistiek uitgevoerd. In 't midden van elk blad is het portret van een onzer christelijke schrijvers gereproduceerd, rechts daarvan staan eenige biografische en bibliografische gegevens, links de maandkalender, terwijl over de volle breedte van het blad aan de onderzijde eenig citaat gegeven wordt uit het werk van den afgebeelden auteur. Op deze wijze zijn genoemd: S. Lijers, G. Sevensma-Thommen (m.i. was wel typerender citaat uit haar mooie boeken te geven geweest), G. Schrijver, H. J. Heynes, Meyr, van Hoogstraten—Schoch, Seerp Anema, Joli, Breevoort, W. G. v. d. Hulst, Geraert van Snyldesteyn, J. L. F. de Liefde, J. M. Westenbrink—Wirtz, P. Keuning.

De kalender verdient zeker onze belangstelling.

C. T.

Elize Knuttel—Fahius, „Onder de Korenmaat“.

Uitg. Maatsch. voor goede en goedkoopere lectuur, Amsterdam—Sloterdijk.

Bij het lezen van dit boek dacht ik telkens aan „onze“ Nelly Has. Om meer dan éene reden. Neen — zóó goed als deze beheerscht Mevr. Knuttel de taal niet. Maar er is wel overeenstemming in voorstellingswijze. En er is tegelijk sterke overeenstemming naar den inhoud. Vooral juist met het boek „Levensvroude“ van onze schrijfster toen ze reeds Nelly van Dijk—Has heette. En wanneer dit laatste boek nu dat van Mevrouw Knuttel geschreven was, zouden we kunnen denken aan een christelijke bewerking van „Onder de Korenmaat“. Ja — en toch ook weer niet, want Has' boek is veel beter, ook als roman.

Ook in het boek van Mevr. Knuttel is 't echter een meisje, dat overal, waar ze komt, zonnenschijn brengt. En „domoortje“ wordt tenslotte, na een (in dergelijke levens vanzelfsprekende „mislukte“; versta me wel ik bedoel „vanzelfsprekend“ voor het huidige genre van moderne romanschrijfsters) liefde, zoiets van wel-doensier der menschheid.

Doordien achter dit alles evenwel geen sterker drijving staat dan gewoon natuurlijke „goede“ eigenschappen en medelijden met den mensch; doordien plichtsbesef en naastenliefde de eenige „hogere“ motieven zijn, krijgt dit boek voor den christen iets arms.

O zeker, er is wel christendom; immers feltje, de domineesvrouw, zingt versjes van Gezelle. En we leeren „dat ondanks bekommernis, te leven toch gelukkig is, voor wie aandachtig luistrend is, boven zijn pijn...“.

En het boek eindigt met de troost van Henriette Roland Holst:

Zij zijn de overwinnenden, de sterken, die hun nest in den boom van groot verdriet, verlatende, met uitgespreide vlerken wegwijken naar een klaar en ver verschiep.

Mooi gezegd! Maar onmogelijk voor een arm sterveling, die zich niet schijnt te tevreden kan stellen en van „de eenige troost“ niet weien wil.

En waar deze tendenz in het boek toch moet verwerkt worden, krijgt het geheel van de karakterteekening iets buitengewoon slaps. We lezen wel dat er een keer in dit leven komt, maar we begrijpen niet waar door. Ook al verstaan we, waarom de schrijfster voor een goed einde aan haar verhaal het noodig heeft.

Boeken als dit boek konden gerust ongedrukt blijven. Ze zijn niet positief slecht. Ze helpen jonge menschen misschien zelfs in hun pogen om „opofferend“ te leven. En als zoodanig kunnen ze voor onze moderne jeugd goed zijn. Maar die jeugd zal telkens weer leeren, dat 't in de praktijk niet maar zóó gaat, als 't ging in dit boek.

En voor onze christelijke gezinnen hebben we héél veel, dat onelukkig beter is.

Voor ons is dit boek in elk opzicht zonder eenige beteekenis.

En als ontspannings-lectuur, en als tendenz-verhaal, en als karakterteekening.

J. W.